

церковними хорами, так і науково-методичну роботу, спрямовану на збереження та популяризацію духовної спадщини. Завдяки його зусиллям українська духовна музика отримала нове дихання, а його випускники продовжують поширювати ці традиції, розвиваючи хорове мистецтво як у церковному, так і у світському контексті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Атаманчук Е., Топорівська Я. Фундатори диригентсько-хорової підготовки студентів факультету мистецтв ТНПУ ім. В. Гнатюка *Актуальні питання професійного становлення сучасної молоді: збірник наукових праць студентів* / упоряд. Л. Циганюк, Л. Качуринець. Хмельницький: ХГПА, 2025. Вип. IV. С. 9-15.
2. В'язанка колядок в обр. В.Семчишина, виконує Хорова капела «Освіта» диригує Елеонора Атаманчук, 2024. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=Q1-p0wTyis4> (дата звернення: 23.02.2025).
3. Ороновська Л. Культурно-просвітницька і педагогічна діяльність Володимира Семчишина. *Мистецька діяльність у сучасному соціокультурному просторі (25-літній творчий внесок факультету мистецтв Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка): колективна монографія* / за заг. ред. Б. О. Водяного, О. С. Смоляка, З. М. Стельмашука. Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2018. С. 322–330.
4. Семчишин В. *Церковні пісні. Аранжування для мішаного хору*. Тернопіль: Видання Тернопільської крайової організації Національної Ліги українських композиторів, 1999. 52 с.
5. Семчишин В. *Церковні пісні. Аранжування для мішаного хору*. Тернопіль: Видання кафедри вокально-хорових дисциплін, 2010. 48 с.
6. Чин вінчання для мішаного хору / упоряд. та гармонізація В. Ф. Семчишина. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2021. 36 с.

Степан БУРАНИЧ,
аспірант Тернопільського національного
педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка
Тернопіль, Україна
sburanic@gmail.com

ЦЕРКОВНІ ПІСНІ В РЕПЕРТУАРІ ВОКАЛЬНО-ІНСТРУМЕНТАЛЬНОГО ГУРТУ «НАСТАСІВСЬКІ МУЗИКИ»

Анотація. У дослідженні зроблено музично-теоретичний та виконавський аналіз церковних пісень, виконуваних вокально-інструментальним гуртом «Настасівські музики» із с. Настасова Тернопільського району Тернопільської

області. Звернено увагу на складочислову будову строфи, ритм на макро- та мікрорівнях, на типи мелодики й мелодії, на модель музичної форми та ладозвукорядної будови виконуваних церковних пісень.

Ключові слова: вокально-інструментальний гурт «Настасівські музики», весільний обряд, строфа, ритм, мелодія, форма, ладозвукоряд.

Актуальність дослідження. Присутність у репертуарі традиційних вокально-інструментальних ансамблів церковних пісень, зокрема у весільному обряді, викликає інтерес у сучасних етномузикознавців. Адже воно пов'язано з тим, що останнім часом у складові весільного обрядового дійства проникають церковні пісні. Їх особливо часто виконують під час проведів молодої пари до шлюбу та повернення її із нього. Сама присутність церковних пісень у весільному обряді вказує на його християнізацію й адаптацію до нових соціокультурних умов.

Питаннями висвітлення репертуару вокально-інструментального гурту «Настасівські музики» займалися Ольга Сагаль [3], Катерина Новіцька[2], Богдана Синенька [4], Галина Юрса [5]. На жаль, вони не звернули уваги на присутність у репертуарі цього колективу церковних пісень. І саме це актуалізує тему даного дослідження.

Мета дослідження – зробити музично-теоретичний та виконавський аналізи церковних пісень, виконуваних вокально-інструментальним гуртом «Настасівські музики».

У репертуарі вокально-інструментального гурту «Настасівські музики», крім значної кількості традиційних та авторських зразків (понад 75), мають місце й церковні пісні. Учасники колективу виконують їх лише у двох епізодах весільного обрядового дійства: коли проводжають молоду пару до шлюбу і коли зустрічають її після виходу з церкви шлюбної церемонії.

Під час проведів молодих до шлюбу учасники «Настасівських музик» виконують церковну пісню «Назарета любий цвіте». Адже саме у ній розповідається про любов Ісуса до молодих пар, які отримують вінчання у Божому храмі. Їх порівнюють із цвітом у Назареті, який своєю красою милує довкружність і тим же приносить любов тим, хто його бачать. А за це молоді пари дякують Всевишньому за даровані їм любов і ласку. У відповідь на те вони складають дяку Всевишньому й обіцяють виконувати його заповіді в сімейному житті.

Церковна пісня «Назарета любий цвіте» укладена у чотирирядкову строфу рівноскладової будови з автоматичним повторенням третього і четвертого віршів. Її строфічна формула наступна: 4+4 || 4+4 || : 4+4 || 4+4 :||. Така складочислова будова строфи, за словами Філарети Колесси, часто використовується в українських народних піснях, зокрема в історичних, побутових і в піснях найновішої верстви [1, с. 126]. І саме тому вона часто уживана й у церковних співах, авторами яких, зазвичай, були вихідці із народних верств..

Ритм церковної пісні «Назарета любий цвіте» на макрорівні регулярно-акцентний. Адже йому властива стабільна метрична акцентуація (мелодії властиві 6/8 розмір). Така пульсація ритму найчастіше зустрічається у вальсових мелодіях.

Пісні «Назарета любий цвіте» властивий тип подвійного дроблення на мікрорівні (в сегментах). Така ритмічна пульсація зумовлена вальсовим характером виконання, що надає йому урочистого і величального характеру, поскільки пісню виконують під час виходу молодої пари з церкви від шлюбу. До речі, цій пісні властивий серіаційний принцип розгортання мелодії, що також найчастіше використовують у вальсових мелодіях.

Мелодика церковної пісні «Назарета любий цвіте» моторна. Їй властивий помірний, легкий вальсовий характер, що надає пісні урочистого виконання.

Аналізованій пісні властивий комбінований тип становлення мелодії: у перших двох музичних реченнях відчуттє спонукальне розгортання інтонаційних ланок, а в третьому і четвертому – питальне (мелодія розгортається способом двох інтонаційної хвилі). Такий тип розгортання мелодії властивий пісням пізнішого (усно-писемного) походження. Власне, до таких належить більша частина церковних пісень.

В основу музичної форми аналізованої пісні покладено простий період, що складається із чотирьох музичних речень, з яких третє і четверте автоматично повторюються. Її формотворча модель наступна: А А А' А''. Це вказує на варіаційний спосіб композиційного розгортання мелодії. Таке інтонаційне поєднання найчастіше зустрічається у піснях танцювального (величального) характеру.

У церковній пісні «Назарета любий цвіте» наявний іонійський гексахорд. Саме він і вказує на вузькооб'ємність становлення цієї пісні.

Вокально-інструментальний гурт «Настасівські музики» виконує цю пісню триголосо, з одночасним власним інструментальним супроводом. Як хорове, так й інструментальне звучання побудовані на гомофонно-гармонічному голосоведенні. Такий спосіб гармонізації учасниками «Настасівських музик» є спонтанним (підбирають на слух). І саме це робить цей колектив оригінальним і неповторним.

У репертуарі вокально-інструментального гурту «Настасівські музики» є пісня «Де згода в сімействі, де мир і тишина»⁴. Цю вокально-інструментальну композицію учасники цього колективу виконують біля церкви, коли молода пара виходить від шлюбу. До речі, цю пісню виконують й інші хорові колективи під час обряду вінчання.

Словесний текст пісні «Де згода в сімействі, де мир і тишина» розповідає про побажання молодій парі жити в сімейній злагоді під Божим благословенням.

Строфа цієї пісні чотирирядкова, з автоматичним повторенням третього і четвертого віршів. Її складочислова формула наступна: 6+6 // 6+6 [7+7 // 6+6]2. Складочислова будова цієї пісні, скоріше всього, споріднена з творами літературного походження. Через те вона не має спільних ритмічних ознак з народнопісенною творчістю.

Ритм пісні «Де згода в сімействі, де мир і тишина» на макрорівні регулярно акцентний. Це пов'язано з тим, що він написаний у характері вальсу. І саме це надає пісні урочистого й святкового характеру. Ритм аналізованої пісні на

⁴ Де згода в сімействі, де мир і тишина» - арія Петра з опери «Наталка Полтавка» Миколи Лисенка.

мікрорівні представлений типом ритмічної організації, що має назву об'єднання з дробленням. Він продиктований силаботонікою словесного тексту (тому кожне музичне речення розпочинається із затакту).

Мелодика пісні «Де згода в сімействі, де мир і тишина» моторна. Адже такий її тип продиктований вальсовим характером. Мелодія цієї пісні складається із двох інтонаційних хвиль. Через те вона належить до розповідного типу розгортання мелодії.

В основу музичної форми пісні «Де згода в сімействі, де мир і тишина» покладено період, що складається з чотирьох музичних речень. Ця форма представлена наступною моделлю: А А Б С. Загалом вона укладена у тричастинну наскрізну формулу. Підставою для цього є її сценічний характер виконання. Пісні «Де згода в сімействі, де мир і тишина» властиве автентичне поєднання іонійського тетра хорда з іонійським пента хордом, що загалом творить октавний гармонічний звукоряд.

Ця пісня у виконанні вокально-інструментального гурту «Настасівські музики» звучить триголосо, наближено до авторської музичної версії.

Наприкінці виконання твору «Де згода в сімействі, де мир і тишина» «Настасівські музики» виконують й «Многоріччя». Воно звучить триголосо із інструментальним супроводом. Це піснеспів, зазвичай, церковного походження. Тому завжди звучить не лише наприкінці шлюбного обряду, а й після Служби Божої, коли священник вітає прихожан із днем народження чи з ювілеєм.

Отже, крім значної кількості народних пісень, у репертуарі вокально-інструментального гурту «Настасівські музики» є дві церковні пісні «Назарета любий цвіте», «Де згода в сімействі, де мир і тишина» та «Многоріччя». За своїм поетично-музичним складом пісня «Назарета любий цвіте» споріднена з багатьма іншими церковними співами. А пісня «Де згода в сімействі, де мир і тишина» – це приклад складової оперного дійства, яке з часом фольклоризувалося і ввійшло не лише в репертуар багатьох хорових колективів, а й у вокально-інструментальний ансамбль. І саме ці твори є вдалим християнізованим елементом в репертуарі сучасних вокально-інструментальних ансамблів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Колесса Філарет. Ритміка українських народних пісень // Ф. М. Колесса. Музикознавчі праці / підготувала до друку С. Й. Грица. – К. : Наукова думка, 1970. – С. 126 (25 – 227 с.)
2. Новіцька Катерина. Залюблені у пісню//Свобода, 2010 р, 15 вересня – С. 5, (8 с.)
3. Сагаль Ольга. Сільські музики, яких знає уся Європа // Нова Тернопільська газета, 2010 р, 7-13 липня, С. 7, 8 с.
4. Синенька Богдана. На білецькому весіллі у Львові грали настасівські музики//Свобода 2012 р, 28 вересня – 1 жовтня – С. 6, (8 с.)
5. Юрса Галина. Настасівські музики у Влодаві//Подільське слово, 2016 р. 29 липня, С. 3, (4 с.)